

ዳኞች፡- መንበረፀሐይ ታደሰ

ሒሩት መለሰ

ታፈሰ ይርጋ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች፡- አቶ አየለ አድማሱ ቀረቡ

ተጠሪ፡- አቶ አጀቡ ሹሜ ቀረቡ

ፍ ር ድ

በዚህ መዝገብ የቀረበው ጉዳይ የጉዳት ካሳን የሚመለከት ነው። አመልካች በፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት ባቀረቡት ክስ የተጠሪ መኪና ገጭቶ የአካል ጉዳት ስላደረሰባቸው ጉዳት ካሳ ብር 50,000(ሃምሳ ሺህ) እንዲከፈላቸው ጠይቀዋል። ተጠሪ ለቀረበባቸው ክስ በሰጡት መልስ የጉዳት ካሳው መጠን የተጋነነ ነው፤ እደጋው በአመልካች ላይ ቀሪ የአካል ጉዳት ለደረሰ በመሆኑና ለህክምና ያወጡት ወጪ ከግንዛቤ ሳይገባ የቀረበው ክስ ተቀባይነት የለውም በማለት መልስ ሰጥተዋል። ፍ/ቤቱም የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃ ከሰማ በኋላ የተጠሪ መኪና አመልካችን ገጭቶ በአካላቸው ላይ 18% ጉዳት ማድረሱን ካረጋገጠ በኋላ አመልካች ከጉዳቱ በፊት ገቢ ያገኙ እንደነበር ስላላሰረዱ በአደጋው ምክንያት ያጡት የገንዘብ ጥቅም ስለሌለ የሚከፈላቸው የጉዳት ካሳ አይኖርም በማለት የአመልካችን የካሳ ጥያቄ ውድቅ አድርጎታል። በዚህ ውሳኔ ላይ አመልካች ለፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ አቅርበው ፍ/ቤቱ ይግባኙን ሰርዞታል። የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበው በዚህ ውሳኔ ላይ ነው። ይህ ችሎትም አመልካች ላይ የአካል ጉዳት መድረሱ ተረጋግጦ እያለ የጉዳት ካሳ ሊከፈላቸው አይገባም የተባለበትን የሕግ አግባብ ለመመርመር አቤቱታው ለሰበር ችሎት ያስቀርባል በማለቱ ግራ ቀኙ የጽሑፍ ክርክር አቅርቦዋል። ችሎቱም አቤቱታ የቀረበበት ውሳኔ አግባብነት ካለው ህግ ጋር በማገናዘብ መርምሯል።

ከፍ ሲል እንደተመለከትነው የተጠሪ መኪና አመልካችን ገጭቶ የአካል ጉዳት ያደረሰባቸው ስለመሆኑ ተረጋግጧል። ተጠሪም ቢሆኑ መኪናቸው አመልካች ላይ ጉዳት ማድረሱን አልካዱም። አንድ ተሽከርካሪ በሌላ ሰው ላይ ጉዳት አድርጶ ከተገኘ የተሽከርካሪው ባለቤት ለጉዳቱ አስተዋፆ ባይኖረውም እንኳን የመኪናው ባለቤት በመሆኑ ብቻ ለደረሰው ጉዳት አላፊነት እንደሚኖርበት በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2981/1/ ስር ተመልክቷል። በዚህ ምክንያት ተጠሪ ጥፋት ባይኖርባቸው እንኳን አመልካች ላይ ለደረሰው የአካል ጉዳት የአደጋው አድራሽ መኪና ባለቤት በመሆናቸው ብቻ የጉዳት ካሳ የመክፈል ሃላፊነት አለባቸው። የስር ፍ/ቤትም ተጠሪ ለጉዳቱ ኃላፊ መሆናቸውን ተቀብሏል። አከራካሪ የሆነው አመልካች የጉዳት ካሳ ሊከፈላቸው ይገባል አይገባም የሚለው ጉዳይ ነው። የስር ፍ/ቤት ምንም እንኳን አመልካች የአካል ጉዳት ያደረሰባቸው ቢሆን ከጉዳቱ በፊት ገቢ ያገኙ እንደነበር ስላላረጋገጡ ያጡት የገንዘብ ጥቅም ስለሌለ ካሳው ሊከፈላቸው አይገባም ብሏል። ይህ የፍ/ቤቱ ውሳኔ አንድ ሰው በደረሰበት አደጋ ምክንያት የአካል ጉዳት ቢደርስበት ካሳ ሊከፈለው የሚገባው ከአደጋው በፊት ገቢ የሚያገኝ መሆኑና ይህም ገቢው የተቋረጠ መሆኑን ካስረዳ ብቻ ነው ወደሚል መደምደሚያ የሚወስድ ነው። ይህም ድምዳሜ በዋናነት የሚያሳይው የታጣ የገንዘብ ጥቅም ከሌለ በቀር ምንም አይነት የአካል ጉዳት ቢደርስ ካሳ ሊከፈል የሚገባው መሆኑን ነው። በመሆኑም ችሎቱ የጉዳት ካሳ የሚከፈለው መቼ ነው? የሚለውን ጭብጥ መርምሯል።

በሕገ-መንግስቱ አንቀጽ 14 ሥር “ማንኛውም ሰው ሰብዓዊ በመሆኑ የማይደፈርና የማይገለስ በህይወት የመኖር፣ የአካል ደህንነትና የነፃነት መብት አለው” (ሰረዘ የተጨመረ) ተብሎ የተቀመጠ ሲሆን አንቀጽ 16 የአካል ደህንነት መብት ምን እንደሆነ ያብራራል። ማንኛውም ሰው በአካሉ ላይ ጉዳት እንዳይደርስበት የመጠበቅ መብት እንዳለው የሃገሪቱ የበላይ ሕግ ያስገነዝባል። መንግስትም ሆነ ማንኛውም ሰው የሌላውን ሰው የአካል ደህንነት የመጠበቅ የሕግ ግዴታ አለበት። ይህን ህግ በመተላለፍ በሰው አካል ላይ ጉዳት ማድረስ በወንጀል የሚያስቀጣ መሆኑ እንደተጠበቀ ሆኖ ለደረሰው የአካል ጉዳት ተገዴታ ካላ የማግኘት መብት ይኖረዋል። በህገ-መንግስቱ የተቀመጠው ይህን የሰብአዊ መብት ከሚያረጋግጡ ዝርዝር ሕጎች ውስጥ በፍ/ሕገ-ውስጥ የጉዳት ካላን አስመልክቶ የተቀመጡት ድንጋጌዎች ይገኙባቸዋል። በዚህም መሰረት አንድ ሰው በጥፋቱ በሌላ ሰው ላይ ጉዳት ካደረሰ ላይረሰው ጉዳት አላፊ ሆኖ ካላ ሊከፍል እንደሚገባ የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2028 አስቀምጧል። በመሆኑም በመርህ ደረጃ የጉዳት ካላ ሊከፍል የሚገደደው በጥፋቱ ጉዳት ያደረሰ ሰው ሲሆን በአንዳንድ የተለያዩ ጉዳዮች ደግሞ አንድ ሰው ጥፋት ሳይኖርበትም ኃላፊ እንደሚሆን ከፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2066 እና ተከታዮቹ መገንዘብ ይቻላል። ከእነዚህ ህጉ ለይቶ ካስቀመጣቸው ጉዳዮች አንዱ የተሽከርካሪ ባለቤት ተሽከርካሪው ላይረሰው ጉዳት ጥፋት ሳይኖርበት አላፊ እንደሚሆን የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2081/1/ ያመለክታል። በመሆኑም በሌላ ሰው አካል ላይ ለደረሰ ጉዳት አላፊ የሆነ ሰው ለደረሰው ጉዳት ካላ የመክፈል ግዴታ በፍ/ሕገ-ውስጥ ግዴታ ተጥሎበታል። ከዚህ በመቀጠል ሊታይ የሚገባው የካሳው መጠን ነው። ለጉዳቱ አላፊ የሆነ ሰው የሚከፈለው የካሳ መጠን ከጉዳቱ ጋር ተመዘዛኝ ሊሆን እንደሚገባ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2090 እና 2091 ስር ተመልክቷል። ወደፊት ይደርሳል ተብሎ የሚገመት ጉዳት የተረጋገጠ ከሆነ እስኪፈፀም መጠበቅ ሳያስፈልግ ካሳው ሊከፈል እንደሚገባ የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2092 ይናገራል። በሌላ በኩል ካላ ከደረሰው ጉዳት ጋር እኩል ሆኖ መመዘን አለበት ሲባል መታየት ያለበት በአጠቃላይ በተገደደው ላይ ጉዳት በመድረሱ ምክንያት እንደሰው በአጠቃላይ የመስራት ኃይል ቅነሳ አንፃር እንጂ ከጉዳቱ በፊት ሲሰራው የነበረውን ስራ ላለመስራት ጉዳቱ ያስከተለው ልዩ ጫናና የቅነሳ መጠን ግምት ውስጥ በማስገባት አለመሆኑን ለዚህም ምክንያት የሚሆነው እያንዳንዱ የሰውነት ክፍል ስራ ለመስራት ብቻ ሳይሆን በአጠቃላይ አንድ ሰው ለመኖር የተለያዩ ፋይዳና ጠቀሜታ ያለው በመሆኑ እንደሆነ ይህ የሰበር ችሎት በመ/ቁ. 19338 ትርጉም ሰጥቶበታል።

በተያዘው ጉዳይ አመልካች ላይ የደረሰው የአካል ጉዳት 18% ስለመሆኑ ተገንዝበናል። የስር ፍ/ቤት አመልካች ላይ ጉዳት መድረሱን ቢያረጋግጥም ከፍ ሲል እንደተገለፀው ከጉዳቱ በፊት ገቢ ያገኙ እንደነበር አላስረዱም በሚል ካላ ሊከፈላቸው አይገባም ብሏል። ነገር ግን ጉዳት መድረሱ በተጨማሪ እስከተረጋገጠ ድረስ ለተገደደው ከደረሰበት ጉዳት ጋር ተመጣጣኝ የሆነ ካላ ሊከፈለው ይገባል። ምክንያቱም መታየት ያለበት ተገዴታው ከጉዳቱ በፊት ያገኘው ገቢ ሳይሆን በጉዳቱ ምክንያት ወደፊት በመስራት ችሎት ላይ ሊያስከትል የሚችለው አሉታዊ ተጽእኖ ነው። አመልካች ላይ የደረሰው አካል ጉዳት ሙሉ ለሙሉ የመስራትን ችሎታቸውን ያሳጣ ነው ባይባልም በ18% በመቶ የመስራት ችሎታቸውን የቀነሰ ስለመሆኑ በሕክምና ተረጋግጧል። በእርግጥ ለዚህ ጉዳት ተመጣጣኝ የሆነ ካላ ለመወሰን አስቸጋሪ ቢሆንም የካሳውን መጠን በትክክል ለመወሰን ያልተቻለ እንደሆነ የካሳው መጠን በርትእ ሊወሰን እንደሚችል የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 2102/1/ ያመለክታል። በመሆኑም አመልካች ላይ ጉዳት መድረሱና ጉዳቱም 18% የመስራት ችሎታቸውን መቀነሱ ስለተረጋገጠ የካሳውን መጠን በትክክል ማወቅ አስቸጋሪ ቢሆንም እንኳን በርትእ መወሰን ሲቻል አመልካች ገቢ ያልነበራቸው በመሆኑ ብቻ ካላ አይከፈላቸውን ተብሎ የተሰጠው ውሳኔ የጉዳት ካላ ድንጋጌዎችን ያላገናዘበና መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ነው።

ው ሳ ኔ

1. የፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት 107806 ሚያዚያ 24 ቀን 2000 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔና የፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 68949 ጥቅምት 28 ቀን 2001 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ ተሽሯል።
2. አመልካች ላይ 18% የአካል ጉዳት የደረሰባቸው በመሆኑ በርትእ ብር 30,000(ሰላሳ ሺህ) ተጠሪ ለአመልካች እንዲከፍሉ ብለናል።
3. ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ።

መዝገቡ ተዘግቷል። ለመ/ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።